

Milan Petek

Drugo ime Josifa Baloka

Zgodba pripoveduje, da se je Jakob Sewerus, višji sodni svetnik in predsednik velikega kazenskega senata okrožnega sodišča, nekega jutra zbudil s tujim imenom na ustnicah. Sanj se ni več spominjal niti ni vedel, ali ime izhaja iz njih. Skozi napol zastrte zavese je gledal v vrt pod hišo; v mrzlem in ivnatem jutru je bilo drevesje nestvarno belo in tuje. Pri oblačenju, nato med požirki vroče črne kave, ki mu jo je pripravila gospodinja, je razmišljal, ali je ta tuja nestvarnost jutra v kakšni povezavi z imenom, ki se ga ni mogel iznebiti iz misli. Čutil ga je kot tujek, ki se kot razbesnel pes zaganja v zamreženo ograjo in vanjo zasaja zobe.

Gospodinja je opazila njegovo zaskrbljeno molčečnost in pojasnil ji je, da ga boli glava.

Neprijetni jutranji občutek ga je spremljal tudi na glavni razpravi. Bežno je pozdravil sodnike prisednike, z vljudnostnim prikimanjem pa še državnega tožilca ter obtoženčevega advokata. Ko se je živahen nemir v dvorani polegel, se je sojenje Josifu Baloku, posiljevalcu in morilcu dvanajstletnega dekleta, Rezine Pečkajeve, nadaljevalo.

Zunaj, pod bledim januarskim soncem, se je na drevesih topilo ivje in nestvarnost jutra je izginjala v običajne podobe mesta: po ozkih mestnih ulicah so se drenjali kmečki vozovi s konji, v rahlo južnem vremenu so se po edinem drevoredu kostanjev, sedaj z golimi in kvišku k nebu štrlečimi krošnjami, kot rokami pri molitvi, sprehajale matere z otroki, tu pa tam še kakšen upokojenec, ki je ščebetavim vrabcem drobil suhe

rezine kruha; v uličnih trgovinah so ljudje kupovali meso, slanino in klobase, štruce kruha so izginjale v nahrbtnike, po gostilnah se je točilo vino in žganje, dišalo je po golažu in kislem zelju.

Vse to je nezavedno čutil Sewerus, ko je v premalo osvetljeni sodni dvorani poskušal prepoznavati obraze, ki so se proti zadnjim klopem izgubljali v polsencah. Občinstvo je v tišini poslušalo tožilčev sklepni govor. V nezračnem prostoru, napolnjenem z vlažno sapo, da so se po zarošenih šipah zlivali potočki vode, je bilo čutiti napetost bližajoče se končne odločitve.

V tišini kratkega tožilčevega predaha so besede Jakoba Sewerusa, izrečene v zamišljenosti in zunaj sodnega protokola, povzročile rahlo presenečenje.

- *Lendos Pawlok.*

Ob zvenu svojega glasu se je zdrznil tudi sam. Da bi prikril svojo zadrego in pojasnil izrečeni besedi, je glasno vprašal obtoženca:

- Obtoženi Josif Balok, poznate kakšno osebo z imenom *Lendos Pawlok*?

Bilo je ime, ki ga je Sewerus nosil v mislih od navsezgodaj in ki ga je odtlej neprijetno vznemirjalo.

V drobnih obtoženčevih očeh je v nasprotju z dosedanjim sovraštvom zaznal strah, naslednji trenutek pa se je Balok pognal kvišku in zahropel proti Sewerusu: Prekleti ...

Še preden sta k njemu priskočila paznika, ga je zagrabil silovit kašelj; zajetno telo se mu je v sunkih stresalo, tudi potem, ko se je zrušil na kolena in si z vklenjenimi rokami nemočno skušal strgati oškrobljen ovrtnik zapete srajce. Nato je padel po tleh, ves negiben in pomodrel v obraz.

V vpitju in zmedi, ki je zavladala v sodni dvorani (nekaj ljudi se je križalo in glasno molilo), je Jakob Sewerus poslal po zdravnika, ustavil sojenje in izpraznil dvorano. Petnajst minut pozneje je prispel zdravnik iz bližnje mestne bolnice in ugotovil le še obtoženčevo smrt.

Primer obtoženega Josifa Baloka je bil s tem, vsaj z juridičnega stališča, in potem, ko se je pri sodnem raztelesenju njegovega trupla ugotovila smrt zaradi mrtvine srčnega mišičja (posledica začepljenja ožilja), končan.

O njegovi smrti je v javnosti nastalo več razlag. Po prvi, ki se je opirala na izsledke eksaktne medicinske znanosti, temelječe na načelu delujočih neposrednih vzrokov in posledic, je bila Balokova smrt le naglo odmrtje srčnega tkiva zaradi zamašitve arterije in nič več. V meščanskih krogih, kjer je prevladovala pozitivistična znanost kot posledica zmernega političnega liberalizma, je bilo tako vsako drugačno tolmačenje tega primera zgolj šarlatanstvo in izkoriščanje ljudske praznovernosti.

Druga razlaga, ki se je tudi opirala na izvide sodne prosekture, je svoje utemeljevanje materialnih vzrokov Balokove teatralne smrti (po komentarju dogodka v lokalnem časopisu) iskala v njegovem nezdravem načinu življenja. Tako je le nadgrajevala prvo razlago in izključevala kakršno koli višjo sodbo za očitani zločin. Sodišče o tem ni razsodilo, drugi na tem svetu pa takšne pravice nima, zato se je na zatožni klopi (iz istega časopisnega članka) znašla vsa tista količina mastne svinjine, sveže obarjenih klobas, prekajenih salam in pršuta, preveč začinjenih paprikašev, vampov, ocvirkov, v masti plavajočih sirovih pogač in še marsikaj drugega, vse zalito z močnim črnim vinom iz Balokove kleti, kot je bil običajen jedilnik pokojnika. Dolgo v noč trajajoče požrtije na njegovem posestvu so bile dobro znane marsikateremu mestnemu trgovcu, sam Balok pa se je rad pobahal, da so tudi župan in veljaki iz mestne hiše pri njem pogosti gostje, še posebno ob koncu žetve ali pa med trgatvijo.

Kljub vsem verificiranim znanstvenim razlagam je en del javnosti, predvsem tistih iz revnih hribovskih vasi, kjer je živela družina nesrečne Rezike Pečkajeve, videla v Balokovi smrti sodbo najvišje in neubežljive pravičnosti na tem in onem svetu. S tem znamenjem božje previdnosti si je Devica Črnogorska, zavetnica istoimenske romarske cerkve v bližini mesta, prislužila marsikatero svečo na svojem oltarju, velike cerkvene ladje pa so se ob mašah znova napolnile z ljudmi.

Tistega dne je Jakob Sewerus kljub neprijetnemu dogodku v sodni dvorani po kosilu in popiti skodelici kave mirno zadremal v naslanjaču domačega kabineta. Prebudila ga je šele gospodinja s klicanjem na večerjo. Neprijetni občutek in nemir od jutra sta mu popolnoma izginila.

Naslednja jutra in dnevi so mu minili običajno, v vsakdanjem študiju sodnih spisov. Bolj kot ime, ki ga je na dan Balokove smrti izgovoril in

bi ga tudi pozabil, če si ga ne bi zapisal v beležnico, ga je začela vznemirjati okoliščina, da se mu je to ime pojavilo v mislih nepričakovano na dan izreka sodbe o Balokovi krivdi. Pri vnovičnem študiju tega primera se mu je le potrdil občutek, ki ga je spremljal ves čas sojenja: neprepričljive izpovedbe obremenilnih prič in pomanjkljivi posredni dokazi bi po vseh pravilih kazenskega jusa mogli pripeljati le do obtoženčeve oprostitve. Vsa tožilčeva vztrajnost je bila tu zaman; priče se dneva dogodka – čeprav je od njega minilo le nekaj mesecev – niso več spominjale ali pa niso ničesar videle. Nerazumljivo počasna in površna policijska preiskava (vsaj v prvih dneh odkritja zločina), ki je iskanje osumljenca zapeljala v napačno smer, je le še dodatno šibila tožilčeve dokaze.

Ali je Josif Balok storil zločin, ki ga je bil obtožen?

Sewerusev intimni občutek, ki si ga je v svoji tridesetletni sodni praksi, najprej na okrajnem, nato pa še na okrožnem sodišču, do potankosti izostril, ni dopuščal dvoma: Josif Balok je bil kriv. Vendar samo njegovo notranje prepričanje ne bi zadostovalo za obsodilno sodbo. Premalo je bilo objektiviziranih razlogov z dokazi (Sewerus se je zavedal njihove šibkosti), ki bi kazali pot, po kateri je sodišče prišlo do svoje odločitve.

Ali je bila Balokova smrt popolnoma razjasnjena?

Jakobu Sewerusu so bili znani izsledki iz sodne prosekture. Pomenili so mu le gola dejstva, odgovora na postavljeno in vznemirjajoče vprašanje pa mu niso dajali. Smrtna groza v Balokovem pogledu ob omembi imena *Lendos Pawlok* in njegov nenavadni predsmrtni izbruh sta Sewerusa znova in znova vračala k nenavadnosti in čudni vznemirjenosti tistega jutra, ko je prvič v svojih mislih naletel na ime *Lendos Pawlok*.

Lendos Pawlok?

Sewerus je bil prepričan – ob tem se je opiral na svoj dobri spomin – da se v svojem življenju s tem imenom še ni srečal. Kljub temu je naročil svojemu tajniku, da je v vseh spisih iz zadnjih tridesetih letih pogledal za imenom *Lendos Pawlok*.

Iskano ime v sodnih registrih ni bilo zabeleženo. Prav tako je ostalo nepoznano tudi po diskretnih poizvedbah pri osrednjem policijskem uradu v prestolnici in brskanju v poimenskih arhivih časopisnih hiš.

Ničesar, kar bi nosilo ime *Lendos Pawlok*, ni bilo mogoče najti.

Zgodba še pripoveduje, da Jakob Sewerus svojega iskanja, četudi je bil primer Balok že zdavnaj končan in sodni spis arhiviran, ni nikdar opustil. V letih pred smrtjo se je oprijel kabalistične razlage, po kateri imata vsaka stvar in vsako živo bitje poleg svojega imena, ki ga javno uporabljata, še eno, skrivnostno ime. To obsega in izraža njegovo bistvo, položaj in vlogo v vesoljni harmoniji. Skrivno ime je skrbno varovano in dostopno le redkim izbrancem. Mitske zgodbe govorijo, da so javna razodetja skrivnih imen povzročila razdejanja še tako nepremagljivih mest in nagle smrti tistih, ki so ga nosili.

Jakob Sewerus je kljub šibkosti svojega telesa in pogostim boleznim, ki so ga pestile – v zadnjih letih mu je začelo pešati srce – dočakal visoko starost. Umrli je neke vročične in soparne poletne noči. Gospodinja ga je našla šele zjutraj: rahla sapa vetra, ki se je prikradla skozi odprta okna, je valovila zaveso in metala nestvarne sence po mirnem obrazu pokojnika. Na nočni mizici zraven postelje je ležala odprta knjiga. Njenega naslova ni nihče pogledal, prav tako ne prebral nenavadnega imena, ki je bilo s hlastnimi potezami svinčnika zapisano na vrhu strani.